

SITOWISE

Hiljaisen ajan alennukset

**Vaihtoehtoiset toimintamallit
Lahden seudulle**

**KUVAUS JA VAIKUTUSTEN ARVIOINTI
SUOSITUKSET**

Vaihtoehtoiset toimintamallit hiljaiselle ajalle:

- 1) Ei alennuksia
- 2) Seniorialennus voimassa arvolippuun vain hiljaisena aikana (nykytila)
- 3) Kaikkien alennusryhmien halvempi hinta arvolipulla voimassa vain hiljaisena aikana
- 4) Kaikille (lisä-) alennus arvolipulla hiljaisena aikana

Lisäksi määriteltävä:

- Koska on hiljainen aika?
 - Arki klo 9-14
 - Arki-ilta klo 17 jälkeen?
 - Viikonloput?
- Kuinka suuri alennus myönnetään?
- Annetaanko kaikille asiakasryhmille samansuuruinen (€ / %) alennus?

Vaihtoehtoisten toimintamallien kuvaus ja vaikutusten arviointi

SITOWISE.COM – THE SMART CITY COMPANY

SITOWISE

1) Ei alennuksia hiljaisena aikana

Poistetaan nykyinen senioreiden alennus hiljaisena aikana. Senioreiden arvolippu aina samanhintainen.

VE 1: Hinnoittelu aikuisten asiakasryhmän mukaan

VE 2: Seniorialennus voimassa kaikkina aikoina

Seniorit, VE 1:

- Keskimääräinen matkan hinta nousee → nousujen määrät ja lipputulot laskevat vähäisesti.
- Nousujen määrä vähentää hieman bussien kuormitusta. Kuormitusta kuitenkin siirtyy hiljaiselta ajalta ruuhka-aikaan.
- Alennuksen poisto vaikuttaa imagoon negatiivisesti. Hinnoittelun yksinkertaistaminen kuitenkin lisää helppokäyttöisyyttä.

Seniorit, VE 2:

- Keskimääräinen matkan hinta laskee → nousujen määrät ja lipputulot nousevat vähäisesti.
- Kuormitusta siirtyy hiljaiselta ajalta ruuhka-aikaan.
- Hinnoittelun yksinkertaistaminen lisää helppokäyttöisyyttä.

Muut asiakasryhmät

- Ei vaikutuksia

2) Seniorialennus voimassa arvolippuun vain hiljaisena aikana (nykytila)

Seniorit

- Ei vaikutuksia

Muut asiakasryhmät

- Ei vaikutuksia

3) Kaikkien alennusryhmien halvempi hinta arvolipulla voimassa vain hiljaisena aikana

Arvolippujen alennukset (lapset, nuoret, opiskelijat, seniorit) voimassa vain hiljaisena aikana. Ruuhka-aikana voimassa kaikille aikuisten arvolipun hinnat. (Vaihtoehto: vain tietyt alennusryhmät ovat voimassa.) Kausilipuissa alennukset säilyvät.

Seniorit

- Ei vaikutuksia

Muut asiakasryhmät

- Alennusryhmien (lapset, nuoret, opiskelijat) keskimääräinen matkan hinta nousee → nousujen määrä ja lipputulot laskevat.
- Kuormitusta siirtyy ruuhka-ajalta hiljaiseen aikaan.
 - Siirtymä lienee kuitenkin niin pieni, ettei vaikuta operointiin
- Negatiivinen imagovaikutus alennuksen rajoittamisesta.
- Hinnoittelu monimutkaistuu, mikä heikentää käytettävyyttä.
- Siirtymää kausilippuihin?

4) Kaikille (lisä-) alennus arvolipulla hiljaisena aikana

Hiljaisena aikana matkustaminen arvolipulla on kaikille edullisempaa kuin ruuhka-aikaan. Kausiliput säilyvät ennallaan. Alennus esimerkiksi -25 % normaalista ko. asiakasryhmän arvolipun hinnasta.

Seniorit

- Ei vaikutuksia (pl. mahdollinen alennuksen suuruuden muutoksesta johtuvat vaikutukset)

Muut asiakasryhmät

- Alennusryhmien (lapset, nuoret, opiskelijat) keskimääräinen matkan hinta laskee → nousujen määrä kasvaa ja lipputulot laskevat.
- Kuormitusta siirtyy ruuhka-ajalta hiljaiseen aikaan.
 - Kuinka merkittävä siirtymä on? Vaikuttaako operointiin (voidaanko ruuhka-ajan autopäiviä vähentää)?
 - Uusia matkustajia hiljaiseen aikaan
- Positiivinen imago vaikutus alennuksen laajentamisesta.
- Hinnoittelu monimutkaistuu, mikä heikentää käytettävyyttä.

Vaihtoehtoiset toimintamallit hiljaiselle ajalle:

1) Ei alennuksia	→ Ei suositella <ul style="list-style-type: none">senioreiden matkoja siirtyisi kuormittuneisiin ajankohtiin
2) Seniorialennus voimassa arvolippuun vain hiljaisena aikana (nykytila)	→ Mahdollinen
3) Kaikkien alennusryhmien halvempi hinta arvolipulla voimassa vain hiljaisena aikana	→ Ei suositella <ul style="list-style-type: none">Muissa alennusryhmissä mahdollisuus siirtää matkustusta ruuhka-ajalta hiljaiseen aikaan on pieni
4) Kaikille (lisä-) alennus arvolipulla hiljaisena aikana	→ Mahdollinen <ul style="list-style-type: none">Mitkä ovat saavutettavat hyödyt?<ul style="list-style-type: none">Kustannussäästöt operoinnissa?Parempi palvelutaso ruuhka-aikaan (tyhjemmät bussit, istumapaikka)?Imago (hintojen alentaminen vs. hinnoittelun monimutkaistuminen)?

Suositus

- Vyöhykeuudistuksen yhteydessä hiljaisen ajan alennus säilytetään nykyisen mukaisesti vain seniorit-asiakasryhmälle.
- Hiljaisen ajan alennus laajennetaan koskemaan kaikkia asiakasryhmiä myöhemmin, kun vyöhykeuudistuksen vaikutukset ovat vakiintuneet.

Perustelut

Alennuksilla tavoitellaan ensisijaisesti joukkoliikenteen matkojen määrän ja kulkutapaosuuden kasvua. Vyöhykeuudistuksessa matkalipun hinta alenee joka tapauksessa useissa matkaryhmissä (mm. nykyiset neljän tai useamman vyöhykkeen arvo- ja kertaliput, suuri osa kausilipuista, seniori-, lapset-, nuoret- ja opiskelijat-asiakasryhmiin kuuluvat useiden eri lipputuotteita käyttävät matkustajat). **Suurin vaikutus matkamäärien kasvuun saadaan eriyttämällä alennukset toisistaan ajallisesti usealla vuodella.** Kysynnän hintajousto on tällöin suurempi.

Asiakkaiden on helpompi sisäistää vyöhykeuudistuksen vaikutukset omaan matkustamiseen, kun uudistus rajoitetaan koskemaan vyöhykerajoja ja lipputyyppejä.

Suositus

- Alennus myönnetään arkisin klo 9:00-14:00.
- Arki-iltojen ja viikonlopun alennusta harkitaan erikseen.

Perustelut

Joukkoliikenteen operointi perustuu palvelutasotavoitteeseen, jonka mukaan useilla linjoilla Lahden seudulla liikennöidään keskipäivään samalla vuorovälillä kuin aamu- ja iltapäiväruuhkien aikana. Jos vuoroväliä pidennettäisiin ruuhka-aikojen välillä, operoinnin tehokkuus heikkenisi siirtoajojen vuoksi.

Matkustuskysyntä kuitenkin painottuu ruuhka-aikoihin, joiden välillä busseissa on käyttämätöntä matkustuskapasiteettia.

Alennuksen avulla nykyisiä sekä uusia joukkoliikennematkoja voidaan ohjata ajalle, jossa on käyttämätöntä kapasiteettia. Uusille matkoille ei synny rajakustannusta, koska ne eivät edellytä välittömästi uusia vuoroja.

Jos ilta-aikaan ja viikonloppuisin vuoroväli pidetään palvelutasosyistä ruuhka-ajan mukaisena, tuotannollis-taloudellisesta näkökulmasta alennus voidaan ottaa käyttöön myös näinä ajankohtina.

Vaikutusten arviointi

Alennuksen avulla voidaan...

1) houkutella **uusia joukkoliikennematkoja** ajankohtaan, jossa on vapaata kapasiteettia.

→ Nousujen määrä ja lipputulot kasvavat

2) **siirtää matkoja ruuhka-ajoilta hiljaiseen aikaan**. Tämä parantaa ruuhka-ajan palvelutasoa (matkustusmukavuus) tai mahdollistaa uusia joukkoliikennematkoja ruuhka-aikana (vapautunut matkustajakapasiteetti). Vaikutus koskee vain matkoja, joiden ajankohdan asiakas voi päättää. Jo matkustusväljyys houkuttelee matkustamaan ruuhka-ajan ulkopuolella, mutta matkalipun hinta vahvistaa ohjausvaikutusta.

→ Lipputulot alenevat lyhyellä aikavälillä, ei muutosta nousujen määrään

→ Nousujen määrä ja lipputulot todennäköisesti kasvavat pidemmällä aikavälillä

Vaikutukset nousuihin ja lipputuloihin

Edellisellä sivulla kuvattiin asiakaskäyttäytymisen suuntaa. Muutoksen määrän arvioiminen ei kuitenkaan ole mahdollista, minkä vuoksi tarkkojen numeeristen vaikutusten arvioiminen ei ole mahdollista.

Voidaan kuitenkin arvioida, että lyhyellä aikavälillä lipputulot vähenisivät **noin 40 000 € (-0,4 %)**. Tämä muutos tulisi muiden vyöhykeuudistuksen muutosten lisäksi.

Arvio perustuu seuraaviin, **karkeisiin** oletuksiin:

- Arvolippumatkoista (aikuiset, lapset, nuoret ja opiskelijat) 5 % siirtyy halvempaan matkustusajankohtaan.
 - Siirtyvien määrä voi olla suurempi tai pienempi.
- Halvempana aikana lipun hinta on 25 % edullisempi.
- Uusia joukkoliikennematkoja ei tule.
 - Halvempi hinta todellisuudessa houkuttelee uusia matkoja. Vaikutukset nousujen tai lipputulojen määrään kasvavat ajan kuluessa.
- Siirtymää lipputyyppeiden välillä ei ole.
 - Todellisuudessa osa arvolippujen käyttäjistä siirtyy käyttämään kausilippuja, mikä pienentää lipputuloja. Vaikutus on erittäin pieni.

Vaikutusten arviointi, lippujärjestelmän käytettävyys

Alennus tekee lippujärjestelmästä aiempaa monimutkaisemman, ja omaan matkustukseen **edullisimman lipputyyppin valinta vaikeutuu.**

Ns. joukkoliikenteen vakikäyttäjät tekevät suurimman osan joukkoliikennematkoista. Ryhmän osuus väestöstä on kuitenkin pieni. Muutos ei vaikuta tähän asiakasryhmään, koska kausilippu on jatkossakin heille edullisin lipputuote.

Harvemmin joukkoliikennettä käyttävät kuitenkin hyötyvät alennuksesta. Hiljaisen ajan alennus houkuttelee asiakasryhmää lisäämään joukkoliikennematkoja. Tämä asiakasryhmä muodostaa suurimman osan väestöstä, ja joukkoliikenteen matkamäärän ja kulkutapaosuuden kasvattamisen potentiaali on suuri tässä asiakasryhmässä.

Näiden asiakasryhmien välille jää kooltaan pienempi asiakasryhmä, jonka valinta arvo- ja kausilipun väliltä vaikeutuu. Esimerkiksi AB-vyöhykkeellä kausilipulla matkustaminen on arvolippuja edullisempaa, jos 30 vuorokaudessa matkoja tekee 24 tai enemmän. Jos kaikki matkat tehtäisiinkin hiljaisen ajan alennuksen aikana, tulisi kausilippu edullisemmaksi vasta, kun matkoja tehdään samassa ajassa vähintään 31.